

Parakh

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University Lahore
(Pakistan)
Vol: 3, Jan.-June. 2018, PP 13-30

پارکھ
تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی زبان و ادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی لاہور (پاکستان)
جنوری۔ جون 2018ء، مسلسل شمارہ 5

☆ ڈاکٹر ارشد اقبال ارشد

کھارے نامہ از مولانا مفتی برکت علی علوی مشہدی

Abstract

This research paper is about unknown Punjabi poet of last century. Mulana Mufti Barkat Ali Alvi had done many important works in poetry. One of his most important works is his excellent effort about Punjabi Translation of Holy Quran. He is the second person who translated the Holy Quran in Punjabi Prose form after Muhammad Bin Barik Ullah. His other works are usually in the field of poetry. He contributed a lot in Punjabi Naat, C-Harfi, Biography and Qissa Adab. In this research paper, his life history and a qissa kharay nama are firstly coming to light.

مولانا مفتی برکت علی علوی مشہدی دے وڈو ڈیرے ایران دے شہر سنا آباد دے رہن والے سن۔ ایس شہر دانواں ناں مشہد شریف اے۔ اوہناں دا سلسلہ نسب اکتا لھویں پشت وچ حضرت علیؑ نال جا رلد اے۔ اوہ حضرت علیؑ دے پتر محمد الاکبر بن علی المعروف امام محمد بن حنیفہؑ دی اولاد وچوں نیں۔ اوہناں دے جد امجد میر علاؤ الدین مفتی 961ھ

بمطابق 1539ء اپنے بھراواں نال شاہ طہماسپ دیاں فوجاں نال برصغیر آئے تے مغل دربار دے مفتی بنے۔ مفتی علاؤ الدین نوں گجرات لاگے پنج سوا یکڑ بھونیں گزارا جاگیر عطا ہوئی۔ ایس پنڈ داناں ٹھٹھ مفتیاں اے۔ بعد وچ ایس پنڈ دا ناں بدل کے رسول پور مفتیاں رکھ دتا گیا۔ میر علاؤ الدین مفتی دے نکلے بھرا میر بہاؤ الدین زرخئی جیہڑے مغلیہ دربار وچ ریٹ کنٹرولر (زرخئی) سن، نوں علاقہ کنجاہ وچ گزارا جاگیر عطا ہوئی۔

”بعد ازاں انھی کے نام پر منڈی بہاؤ الدین کا شہر آباد ہوا۔“ (1)

میر علاؤ الدین مفتی دی اولاد ویلا گھن دے نال نال اپنا جدی پنڈ رسول پور مفتیاں چھڈ کے دور دراز علاقیاں وچ آباد ہوندی رہی۔ انہویں صدی دے مڈھ وچ اوہناں دے خنوادے دے اک سپوت مفتی غلام نبی دلی جا پڑے تے حضرت نظام الدین اولیاء دے مزار کول رہن لگے۔ او تھے اوہناں دی ملاقات نظام الدین اولیاء دے سجادہ نشین نال ہوئی۔ گل بات مگروں مفتی غلام نبی نے سلسلہ چشتیہ نظامیہ وچ اوہناں دے ہتھ تے بیعت کر لئی۔ بعد وچ مرشد نے اوہناں نوں خلافت نال نوازیاتے حکم کیتا کہ لاہور جا کے تبلیغ کرن۔ اوہ لاہور دے نواح وچ آباد ہوئے۔ ایس علاقے وچ لاہور ایئر پورٹ بنن لگا تاں حکومت نے اوہناں نوں راوی پار ماچھی واڑا پنڈ وچ زمین الاٹ کردتی۔ ایسے پنڈ وچ ای مفتی برکت علی پیدا ہوئے۔ پروفیسر منظور الحق علوی لکھدے نیں۔

”مفتی برکت علی صاحب انھی میر علاؤ الدین مفتی کی دسویں پشت سے ہیں۔

آپ نے 1860ء کی دہائی میں جنم لیا۔ آپ کے والد مفتی غلام نبی علوی سلسلہ

چشتیہ نظامیہ کے خلیفہ تھے۔“ (2)

مفتی برکت علی علوی وڈے میاں دے درس وچ مغل پورہ لاہور پڑھدے رہے۔ او تھے اوہناں عربی، فارسی زبانیں سکھن دے نال نال دو بے علم وی حاصل کیتے۔ ایس دوران اوہناں دے ابا جی اللہ نوں پیارے ہو گئے تے رُشد و ہدایت دی خاندانی گدی ویسہلی ہو گئی۔ اوہناں پیو دی گدی تے بہہ کے لوکاں نوں رُشد و ہدایت دا سلسلہ جاری رکھن دی تھاں پہلاں اپنی تعلیم نوں مکمل کرن دا فیصلہ کیتا۔ پروفیسر منظور الحق علوی موجب:

”مسند ارشاد خالی ہونے پر مریدین کے اصرار پر آپ گدی نشین ہوئے لیکن

تحقیق و تعلم کی جوت بچپن سے سینے میں ایسی روشنی ہوئی کہ خاندانی گدی نشینی

چھوڑ کر دوبارہ تاریخی مدرسہ جامعہ نعمانیہ اندرون نکسالی گیٹ لاہور میں مولوی

فاضل کی کلاس میں داخلہ لے لیا۔“ (3)

اوس دور وچ شرقپور شریف وچ میاں شیر محمد شرقپوری دا طوطی بولداسی۔ صوفی برکت علی ہوراں اوہناں دے ہتھ تے بیعت کر لئی۔ ویہویں صدی دے شروع وچ گورنمنٹ آف انڈیا نے برانچ پوسٹ آفس دی عینہ رکھی تاں مفتی برکت علی نوں برانچ پوسٹ ماسٹر مقرر کر دتا گیا۔ پیر و مرشد دی وفات 1928ء تیک اوہ مڑھ بھگوواں دے پوسٹ ماسٹر و جھوں کم کر دے رہے۔

”1928ء وچ مرشد میاں شیر محمد شرقپوری دے مرن مگروں اوہناں محکمہ ڈاک دی نوکری چھڈ دتی تے گوشہ نشینی اختیار کر لئی نال ای پڑھن لکھن دے کماں وچ رُجھ گئے۔ کچھ چر بعد اوہناں منڈی چوہڑکانہ وچ ذاتی مدرسہ کھول لیا تے بالائے نوں دین دی تعلیم دین لگے۔ 1943ء وچ منڈی چوہڑکانہ وچ اپنے مدرسے وچ ای اوہناں وفات پائی۔ (4)

اللہ سوہنے نے مفتی برکت علی ہوراں نوں چھ پتراں نال نوازا پر چارنگی عمرے ای اللہ نوں پیارے ہو گئے تے دو پتر جوانی چڑھے۔ اوہناں دے پتراں بارے منظور الحق علوی لکھدے نیں۔

”بڑے صاحبزادے کا نام مفتی عبدالحق علوی تھا جو مختلف نو (9) زبانوں کے ماہر ہوئے ہیں انھوں نے 1933ء میں پنجاب یونیورسٹی لاہور سے ایم اے فارسی کیا اور مختلف اعلیٰ سرکاری عہدوں پر فائز رہے۔ چھوٹے صاحبزادے مفتی زبیر نے ڈھانہیل مدرسہ مشرقی پنجاب سے مولوی فاضل کی سند حاصل کی۔ (5)

مفتی برکت علی مشہدی دے پوترے پروفیسر منظور الحق علوی ہوراں اوہناں دیاں دو بیاضاں تے قرآن پاک دا اک نسخہ عطا فرمایا اے جدکہ باقی کتاباں بارے اوہناں دسیا کہ اوہ سیونک لگن پاروں ضائع ہو گئیاں نیں۔ اوہناں دیاں لکھتاں دی مختصر تفصیل اے۔

قرآن پاک دا پنجابی ترجمہ:

ایس ترجمے بارے مفتی برکت علی مشہدی دے پوترے پروفیسر منظور الحق علوی لکھدے نیں۔

”عربی زبان پر عبور حاصل کرتے ہی آپ نے قرآن پاک کا پنجابی زبان میں

نثری ترجمہ شروع کر دیا، کیونکہ اس سے پہلے قرآن پاک کا نثری ترجمہ پنجابی زبان میں موجود نہ تھا۔“ (6)

قرآن پاک دا ایہ ترجمہ کرن لئی مولانا مفتی برکت علی مشہدی ہوراں مطبع محمدی دا چھپیا قرآن پاک لیا جیہڑا 23x36/8 سائز داسی جس دیاں لائناں وچکار مناسب وقفہ (خالی تھاں) موجود سی۔ اوہناں ایس خالی تھاں تے ہر آیت

دے تھلے کالے رنگ دے باریک قلم نال پنجابی ترجمہ لکھ دتا اے۔ پروفیسر منظور الحق علوی موجب:

”دادا جی نے ایہ ترجمہ 1885-90ء دے درمیان مکمل کر لیا سی۔“ (7)

ڈاکٹر ظہیر احمد شفیق لکھدے نیں۔

”تیجا پور قرآن شریف دے پہلے سپارے ”پارہ آلم“ دا نثری پنجابی ترجمہ اے جیہڑا 1895ء وچ عبدالعزیز محمد عبدالرشید طبع گلزار محمدی لاہور ولوں چھاپے چڑھیا اے۔ 32 صفحیاں دے ایس کتابچے دے مترجم مولوی احمد بخش نیں۔ ایس ورھے اک مکمل قرآن مجید دا ترجمہ وی میاں محمد چٹوڑا جر رستم لاہور ولوں چھاپے چڑھیا۔ مترجم دانناں درج نہیں۔ ایس دے صفحے 964 نیں۔ انج پہلی واری انہویں صدی دے آخر وچ یعنی 1895ء وچ قرآن مجید دا مکمل نثری ترجمہ چھاپے چڑھیا۔“ (8)

کچھ ہور محققاں کول وی اجیہے حوالے ملے نیں جیہناں پنجابی دے پہلے نثری ترجمے بارے لکھیا اے کہ اوہ ویہویں صدی دے مڈھ وچ چھپیا سی۔ خورے کسے اجیہی گل توں متاثر ہو کے پروفیسر منظور الحق علوی نے اپنے دادا جی دے ترجمے نوں پنجابی دا پہلا ترجمہ قرار دتا اے جد کہ حقیقت ایہدے الٹ اے۔ ڈاکٹر سید تنویر بخاری لکھدے نیں۔

”حافظ محمد بن حافظ محمد بارک اللہ بن حافظ احمد ساکن لکھو کے ضلع فیروز پور بھارت دی ”تفسیر محمدی“ ایہ پنجابی زبان وچ سب توں پہلی قرآنی تفسیر اے جیہدی پہلی جلد 1288ھ وچ شائع ہوئی۔ ایدوں بعد ایہدے دو جے حصے چھپدے رہے۔ ایہ تفسیر اوہناں 1286ھ بمطابق 1869-70ء وچ نظم کرنی شروع کیتی سی تے 1296ھ، 1879ء وچ مکمل کیتی۔ ایہدے وچ

پہلوں قرآن دی اک اک آیت درج کر کے اودہا فارسی ترجمہ (شاہ ولی اللہ دا
 کیتا ہویا) دتا گیا اے فیر پنجابی ترجمہ کیتا اے تے ایدوں مگروں اودہی تفسیر
 پنجابی شعراں وچ کیتی گئی اے۔ ایہدی اک جلد رقم کول موجود اے۔“ (9)
 تنویر بخاری ہوراں دے ایس حوالے وچ اک تشنگی موجود اے تے پتہ نہیں لگدا کہ ایہہ ترجمہ نثری اے یاں منظوم،
 ایس لئی ڈاکٹر محمود لکھوی ہوراں دیاں لکھیاں ایہ سطوراں حوالے دی جہت مرتب کر دیاں نیں۔

”تفسیر محمدی کے اندر حافظ محمد بن بارک اللہ لکھوی نے قرآن مجید کا فارسی زبان
 میں اور پھر پنجابی نثر میں ترجمہ پیش کیا۔ اس کے بعد پنجابی نظم میں قرآن مجید
 کا ترجمہ اور تفسیر بیان کی ہے۔ ترجمہ بہت سلیس اور تفسیر قرآن انتہائی اختصار
 کے ساتھ جامع انداز میں پیش کی گئی ہے۔ پنجابی نظم میں آیات کا شان نزول
 اور حل لغات تفسیر معالم التنزیل اور تفسیر مظہر اور دیگر حوالوں سے بیان کیے
 گئے ہیں۔“ (10)

پنجابی زبان دے معروف محقق ڈاکٹر محمود الحسن بزمی لکھدے نیں۔

”حافظ محمد لکھوی حافظ بارک اللہ لکھو کے والیاں دے بیٹے سن۔ ایہناں نوں
 ایہہ اعزاز حاصل اے پئی ایہناں پنجابی وچ پہلی مکمل تفسیر لکھی اے جیہدیاں
 ست جلدیں نیں یعنی اک منزل لئی اک جلد لکھی گئی اے۔ ایس طرح ستاں
 منزلاں واسطے ست ای جلدیں لکھیاں گئیاں۔ تفسیر لکھن داڈھ 1285 ہجری
 مطابق 1869/70 عیسوی وچ بدھا جد کہ حافظ محمد لکھوی ہوراں دے اپنے
 بقول پہلی جلد 1288ھ وچ شائع ہوئی۔“ وچ سنہ اٹھاسی پہلی منزل چھپ کر
 شہرت پائی، ایہناں ایہ تفسیر 1286ء وچ نظم کرنی شروع کیتی تے مکمل
 1296ھ بمطابق 1879ء وچ ہوئی۔“ (11)

ثابت ہویا کہ پنجابی وچ سبھ توں پہلاں قرآن پاک دا ترجمہ تے تفسیر کرن دا اعزاز ”حافظ محمد بن حافظ محمد
 بارک اللہ“ ہوراں نوں حاصل اے تے اوہناں ”مفتی برکت علی علوی مشہدی“ ہوراں دے ترجمہ شروع کرن توں وی

پہلا قرآن پاک داترجمہ مکمل کر لیا سی۔ پروفیسر منظور الحق علوی موجب:

”دادا جی نے 1985-90ء دوران قرآن پاک دایہ ترجمہ کیتا سی“ (12)

تاں دی اوہناں دایہ ترجمہ پنجابی دا دوجا ترجمہ اے۔ پہلا نہیں کیوں جے ڈاکٹر ظہیر احمد شفیق ہوراں دی تحقیق مطابق مولوی احمد بخش ہوراں داترجمہ 1895ء وچ چھپیا سی۔

اسلامی باراں ماہ:

پنجابی وچ بکرمی مہینیاں دی مناسبت نال باراں ماہ لکھن دی اک جاندار روایت موجود اے پر اسلامی حوالے نال باراں ماہ لکھن والے شاعراں دی گھاٹ اے۔ برکت علی مشہدی ہوراں توں بعد حفیظ تائب، فیض رسول فیضان تے ہوراں نے اسلامی مہیناں دی مناسبت نال باراں ماہ لکھے نیں پر گوہ کیتیاں جا پدا اے کہ اتھے پہل دا درجہ وی برکت علی مشہدی ہوراں نوں حاصل اے۔

ماہ محرم خاص مکرم چڑھیا سال اسلامی
دیکھن نوں دربار نبی دا رکھاں شوق مدامی
غالب ہوئی تانگھ دے دی خاطر احمد ﷺ نامی
مشکل ویلے باجھ محمد ﷺ کون اساڈا حامی (13)

سوانح حیات میاں شیر محمد شر قپوری:

پروفیسر منظور الحق علوی نے مضمون ”میرے دادا جی“ وچ لکھیا اے کہ اوہناں دے ست اٹھ قلمی نسخے دیمک لگ جان پاروں ضائع ہو گئے سن۔ اوہناں وچ اک اہم نسخہ سوانح حیات میاں شیر محمد شر قپوری دا وی سی۔ اوہ ایس نسخے بارے لکھدے نیں۔

”ضائع ہو جانے والی کتابوں میں سے ایک اہم ترین کتاب میاں شیر محمد صاحب شر قپور شریف والے کی سوانح حیات تھی۔ یہ سوانح حیات علم تذیل کی روشنی میں لکھی گئی تھی لیکن میاں شیر محمد صاحب کے جانشین میاں غلام اللہ صاحب المعروف ثانی صاحب اور چند ایک سینئر مریدین کے درمیان اختلافات کی وجہ سے یہ کتاب نہ چھپ سکی اور چند سال بعد دیمک کے اثرات

سے ضائع ہوگئی۔“ (14)

منظوم سفر نامہ:

کچھ لوکاں دا جھگڑا ہون پاروں مولوی برکت علی مشہدی تے اوہناں دے متر باقر شاہ اٹھ ہو رہیاں نال صلح کران
لئی نوواں پنڈا لار گئے۔ اوہ عشاء دی نماز پڑھ کے ٹر پئے۔ اُچے نیویں کچے راہواں تے اوہ دس بندے پیدل ٹردے رہے۔ مگر
دے چھاپیاں کئی تھاواں تے اوہناں داراہ ڈکیا پر اوہ لگے گئے۔ سرگھی ویلے اک پنڈا پڑے۔ سارے پنڈا دے کتے اکو واری
اوہناں تے بھوکن لگے۔ اوہناں وچوں اک آکھیا کہ اتھے نہیں رُکنا، ایس پنڈوں حقہ خورے ملے کہ نہ ملے، اگلے پنڈ
لانبریاں چلدے ہاں تے اتھے حقہ وچ چھک لواں گے۔ اوہ اگلے پنڈ لانبریاں ول ٹر پئے پر:

دو کو آکھن لانبریں پچھلے پنڈوں یار
ٹردیاں ٹردیاں رات گزاری دے نہ آثار
ہور درخت نہ کوئی دے لانے باجھ شماراں
لانے اولھے چھپیاں ہوئیاں دس پٹیاں دیواراں (15)

اخیر پنڈا پڑ گئے تاں فجر دی نماز دا ویلا انت نوں اپڑ رہیا سی۔ اوہ مسیت وچ اپڑے تاں اوٹھے مسجد وچ نہ مولوی،
نہ نمازی، نہ صفائے، نہ کھوہی وچ بوکا، نہ لُج یعنی وضو دا کوئی سر بندھ نہیں سی، اخیر اوہناں نوں اک ٹکا گھڑا لبھا، اوہناں
گھڑے دے گل وچ رسی بنھ کے کھوہی وچ پانی کدھن دی کوشش کیتی۔ رسی ٹٹ گئی تے گھڑا کھوہی وچ جا پیا۔ نماز دا
ویلا نکل رہیا ہوندا اے۔ اخیر دو تن بندے پنڈ وچ پانی لھسن ٹر پئے۔

باقر شاہ کہیا سہ تائیں پانی کتوں لیاویں
جے کوئی منگیاں دیوے ناہیں چک گھڑا ٹر آویں
تاں فراک ویڑے دے وچ سہ جا کہیا بھائی
پانی جیکر دیہو اسانوں کریئے فرض ادائی
میرا گھڑا نہ چائیں اکس کہیا سی مائی
مینوں فیر لیاون مشکل ہور نہیں گل کائی (16)

پراپنے لیڈر دی گل من دیاں سماوس مائی گھروں گھڑا چک لیا یا۔ ساریاں وضو کیتا پر:

سبھناں ساز لیا وضو کر کے شکر خدا دا
 کہہ کے بانگ جماعت والا کیتا شاہ ارادہ
 نہ کوئی صفاں نہ ستر او تھے مسجد حال ویران
 گوڈے گوڈے کلر گھٹا ہوئے ویکھ حیران
 لانبڑیاں دے بندے بھیڑے سست بیکار ہمیشہ
 رب دے گھر دی کرن نہ داری نیندر غفلت پیشہ (17)

اوہناں نماز تاں پڑھ لئی پر مولوی صاحب دے اندر دا مبلغ جاگ پیا۔ اوہناں پنڈ والیاں نوں واہوا سنائیاں تے
 نماز نہ پڑھن پاروں اوہناں دی چنگی گھمب ٹھہری۔

حمدیہ تے نعتیہ شاعری:

برکت علی علوی مشہدی ہوراں دیاں دوواں بیاضاں وچ بہت ساری حمدیہ تے نعتیہ شاعری ملدی
 اے۔ اوہناں اللہ پاک دیاں صفتاں کرن دے نال نال التجاواں وی پیش کیتیاں نیں۔ نعتاں وی زیادہ تر
 روایتی انداز دیاں نیں یعنی مدینہ جان دی سدھر، مدینہ بلاوے دی التجا تے فیر آپؐ تے درود شریف پڑھن
 دی پریرنا اوہناں کول عام ملدی اے۔ کجھ حمدیہ تے دعائیہ شعر ویکھو:

توں عرضاں سنیں رب سائیاں	نہ کر محتاج غیراں دا دوہائیاں
تے حب سانوں مدینہ دی کرائیں	محمد ﷺ پاک اک داری بلائیں
عجز برکت دی تری سرکار اندر	سوالی آ کھلا دربار اندر (18)

ابیات برکت:

مفتی برکت علی مشہدی ہوراں دے دوواں قلمی نسخیاں وچ سی حرفیاں شامل نیں۔ اوہناں دیاں ایہناں سی حرفیاں
 وچ آخرت دی فکر، رب دی محبت، عشق رسول تے مسلمان دی اصلاح کرن موضوع عام ملدے نیں۔

کھارے نامہ:

مولانا مفتی برکت علی علوی مشہدی ہوراں دا بیاضی مخطوطہ ”کھارے نامہ“ ایس مضمون وچ سودھن توں بعد پیش

کہتا جا رہا ہے۔ ایہ اوہناں دی بیاض نمبر 1 وچ شامل اے تے بیاض دے صفحہ نمبر 19 توں 33 تیکر کھلر یا اے۔ ایہدا موضوع فکر آخرت اے۔ مولانا مفتی برکت علی دے عہد وچ لاڑے نوں جنج والے دن نہوایا جاندا سی۔ ایس مقصد لئی پنڈ دے ماچھی پانی بھر کے لیاؤندے تے منڈے نوں نہاؤن توں بعد منڈے دے مامے کولوں لاگ وصول کردے۔ عام طور تے لاڑا کچے ویٹرے وچ کسے چونکی تے بہہ کے نہاندا سی۔ مولانا مفتی برکت علی مشہدی ہوراں میت نوں نہوان والے پھٹے نوں او سے چونکی نال تشبیہ دتی اے۔ میت نہوان نوں لاڑے نوں کھارے بہاؤن دی علامت بنا کے ایہہ قصہ لکھیا اے۔

کھارے نامہ دا سودھیا ہو یا متن

اول حمد خداوند والی	جس دا رتبہ سبھ تھیں عالی
جس دی قدرت بہت کمالی	اوہ حاکم عالم سارے تے
عاجز عاصی	کھارے تے
کر رحمت	او گنہارے تے
دوجی نعت محمد ﷺ تائیں	جس دیاں وچ فرقان تائیں
جس نوں ہوئیاں بہت عطائیں	خاص لولاکی کارے تے
عاجز عاصی	کھارے تے
کر رحمت	او گنہارے تے
اس تھیں کچھے بیٹھ لکھاواں	دل وچ آیا شعر بناواں
کھارے نامہ جوڑ سناواں	جے ہو فضل نکارے تے
عاجز عاصی	کھارے تے
کر رحمت	او گنہارے تے
غفلت اندر سمجھیں ناہیں	رب سچے توں منگ پناہیں
بدیاں والا بھار نہ چاہیں	واسا کوچ بازارے تے

عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 گور کریندی سد ہمیش ایہو نوبت ہووے پیش
 جیون کولوں ہے ایہ پیش بھل نہ جھوٹھ پیارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 اک دن کٹیا جاسی ناواں وداع ہوئیں بھین بھراواں
 پھڑے سپاہی تیریاں بانہواں اصلی سچے کارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 اکھیں وچوں ڈلھے نیر روون اماں بابا ویر
 عاصی نوں ہے سخت اسیر صالح خوشی نمارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 اس ویلے مردود شیطان جام پانی دا ہتھ پچھان
 بندے نوں دکھلاوے آن لعنت کرماں مارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 بندہ پانی پیا منگیندا شیطاں آکھے مل وکیندا
 ایویں مول نہیں میں دیندا روکوں باجھ ادھارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے

بندہ اگوں آکھے راس زر نہیں کچھ میرے پاس
 پانی دیویں بہت پیاس ضامن رب سوہارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 اگوں آکھے فیر شیطان پانی پیوے اوہ جوان
 جھڑا مینوں دے ایمان مُول نہ دیاں سہارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 برکت وانگ گناہاں والا پانی پی کے کرے مونہہ کالا
 گل شیطانی پائی مالا تاسف عقلوں ہارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جو کوئی ہووے نیک نہاد شیطاں کولوں رہے آزاد
 عملاں وچ نہ پوے فساد پھسے نہ جھوٹے لارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جان قبض نوں ملک اٹھاراں نو خاطر نیں نیکو کاراں
 قبض کریندے نال پیاراں رحمت کرماں تارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 دوجے نو بد شکل پچھان عاصیاں کارن ہوئے روان
 نال عذاباں کڈھن جان مشکل بنی وچارے تے

عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 ڈال قندیلے جان سدا ماں توں پُتر کرن جدا
 دین بھائیاں توں دور بٹھا بھیناں سُور ککارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 یاراں کولوں یاری توڑ نال سہیلیاں کر انجوڑ
 کون لیاوے جا کے موڑ جان پھڑی تکرارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 روح لے جاون فرِ اسمان دوزخ اُتے بہشت وکھان
 نیک بندے نوں کہن عیان جگہ پئی گلزارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 میوے نہراں باغ بہاراں نیکاں کارن خوش گلزاراں
 رحم الہی باجھ شماراں جیونکر پینگھ ہلارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 خوش ہووے فیر نیکو کار تاں فر کہوے فرشتہ یار
 دوزخ دا ہن ویکھ آثار چارہ استغفارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے

جاں اوہ ویکھے دوزخ تائیں رو رو مگے پیا پناہیں
 یا اللہ توں دور رکھائیں آتش صدمے بھارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 برکت جیہیاں گناہیاں تائیں کہن فرستے ویکھیں جائیں
 باغ بہشتی عجب سرائیں پر دخل نہ حکم تمہارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 طرف دوزخ دے فیر لے جاون آتش سخت عذاب دکھاون
 جا کے عاصی نوں فرماون جو بدکار کھلارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 عاصی ویکھے مارے آہیں دوزخ دے وچ پاؤ ناہیں
 کہن فرشتے رہیں اُتھائیں نفس اپنے دے کارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 کرن تیاری اڈن کھارا عملوں بنیں لاڑا یارا
 نہیں تے بنسیں کرماں مارا جرم ثبوت شمارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 گھڑا گھڑولی عملاں سیتی چنپیا کوئی بنی چھیتی
 سہرے کھونڈی پھڑ وے کیتی کیتی حال آوارے تے

عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جد تختے تے آن اُتارن یار پیارے آپن مارن
 نیکیاں والے پئے پکارن کرو تیاری چارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 دیکھ آیاں میں حالت ساری تسلیں نہ مولے کریو زاری
 جلدی جلدی کرو تیاری ہويا فضل ہمارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جیہڑا برکت جیہا گناہیں رووے ڈاڈھیاں مارے آپن
 آکھے اگے بہت سزائیں کرو احسان وچارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جلدی مول نہ کرو تیاری دیکھ آیاں میں حالت ساری
 میرے کارن آتش جاری ظالم دھندوکارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 سنیوں بھائی مسلمانوں کیہ لے جانا ایس جہانوں
 رستہ دیکھو پھول قرآنوں بھیجیا رب پیارے نے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے

سمجھ پیارے ویلے ہیئیں ایہو آخر میلہ ہیئیں
 سر تے وقت کوپلا ہیئیں نہ رہو نفس امارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 دنیا جھوٹھ پسارا ہیئیں ہر کوئی چھڈن ہارا ہیئیں
 نہ عملاں باجھ گزارا ہیئیں کیوں نیت شور ککارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 اک دن ساتھ لداوے گا مردہ پیا سداوے گا
 بھین بھائی چھڈ جاوے گا بنسی اوکھ اکارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 آخر پچھوتاوے گا گوڈے ہڈ کٹاوے گا
 رو رو نیر وگاوے گا پچھتاسیں وقت گزارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 قبر والا کر ویلا یاد کر لے عمل نہ کریں فساد
 سنی کسے نہیوں فریاد ہر کوئی مارو مارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 دو سخت سپاہی آون گے اوہ رب رسول پچھاون گے
 چشماں لال وکھاون گے جیوں بجلی چکارے تے

عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 توں ڈر کے ہوش بھلاویں گا
 تے گٹ گزراں دی کھاویں گا
 فیر افسوس لیاویں گا
 اُس ویلے گزر سدھارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 مال دولت جو تیرا بھائی
 لوکاں کارن پھیریں لوکائی
 راہ ربانی کم نہ آئی
 سمجھ نہ عقلوں ہارے نوں
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 ہور کھاوَن گے دولت تیری
 نپیں جیہڑی کر کے ڈھیری
 توں راکھا نہ قسمت تیری
 بہسیں جھوٹے لارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 جے توں ہوویں نیکو کار
 پڑھیں نمازاں پنچے یار
 رب فرمایا ست سو وار
 ویکھ پھرول سپارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے
 رب فرمایا کرو عبادت
 ایہو ہمیشہ رکھو عادت
 پیغمبر قرآن شہادت
 بھیجی سچ نتارے تے
 عاجز عاصی کھارے تے
 کر رحمت اوگنہارے تے

بس برکت ہن چھڈ بیان عاجز دا گھر جد ہو جان
اللہ رکھے فی امان کر رحمت او گنہارے تے
عاجز عاصی کھارے تے
کر رحمت او گنہارے تے

حوالے

- 1 منظورالحق علوی، پروفیسر، مفتی برکت علی علوی مشہدی (ہتھ لکھت)، ص 1
- 2 اوہی، ص 1
- 3 منظورالحق علوی، پروفیسر، میرے دادا جی، (ہتھ لکھت)، ص 1
- 4 گل بات: منظورالحق علوی، شیخوپورہ، 12-05-2017
- 5 منظورالحق علوی، پروفیسر، مفتی برکت علی علوی مشہدی (ہتھ لکھت)، ص 3
- 6 منظورالحق علوی، پروفیسر، میرے دادا جی، (ہتھ لکھت)، ص 1
- 7 گل بات: منظورالحق علوی، شیخوپورہ، 12-05-2017
- 8 ظہیر احمد شفیق، ڈاکٹر، پنجابی ادب وچ ترجے دے روایت، لاہور، فیکلٹی آف اورینٹل لرننگ، پنجاب یونیورسٹی، 2016ء، ص 76
- 9 تنویر بخاری، سید، ماہنامہ لکھاری، لاہور، ادارہ پنجابی لکھاریاں، شمارا اپریل 2019ء، ص 10-11
- 10 محمد حمود لکھوی، ڈاکٹر، حافظ محمد بن بارک اللہ کا تفسیری منہج (مقالہ برائے پی ایچ ڈی)، لاہور، ادارہ علوم اسلامیہ، پنجاب یونیورسٹی، 2004ء، ص 152
- 11 محمود الحسن بزمی، ڈاکٹر، (مقالہ پی ایچ ڈی)، لاہور، پنجاب یونیورسٹی، 2012ء، ص 176
- 12 گل بات: منظورالحق علوی نال گل بات 12-05-2017، شیخوپورہ
- 13 مفتی مولانا برکت علی علوی مشہدی، بیاض نمبر 1، ص 43
- 14 منظورالحق علوی، پروفیسر، میرے دادا جی، (ہتھ لکھت)، ص 2

- 15 برکت علی علوی مشہدی، بیاض نمبر 1، ص 54
- 16 اوہی، ص 55
- 17 اوہی، ص 56
- 18 مفتی مولانا برکت علی علوی مشہدی، بیاض نمبر 1، ص 66

ہتھ لکھت کھارے نامہ دا عکس

IT\Desktop\IMG_20190622_200027.jpg not found.